

Klagebehandling ved tilbakekall av førerett ved manglende oppfyllelse av helsekrav – vegtrafikkloven § 34 andre ledd

30.11.2022 (2022/2641)

Saken gjelder Politidirektoratets vedtak om tilbakekall av førerett på grunn av manglende oppfyllelse av helsekrav. Foranledningen for saken var en bekymringsmelding om klagerens impuls kontroll som førte til at politiet påla klageren å innlevere en helseattest. I forbindelse med legekontrollen viste en PEth-test høye konsentrasjoner av alkohol, og legeundersøkelsen var derfor ikke tilfredsstillende. På bakgrunn av den etterfølgende helseattesten ble føreretten tilbakekalt.

Under klagebehandlingen hos Politidirektoratet ble det ikke foretatt noen vurdering av om helseattesten ga grunnlag for å tilbakekalle klagerens førerett, til tross for at det hadde gått ett år og to måneder siden helseattesten ble avgitt og det forelå nye PEth-tester som kunne belyse klagerens helse. Til ombudet ble det opplyst at det ikke var praksis å foreta noen ny vurdering av om helseattesten gir grunnlag for tilbakekall i slike saker.

Sivilombudet er kommet til at Politidirektoratet ikke sikret at det ble foretatt en selvstendig ny vurdering av grunnlaget for tilbakekallet slik forvaltningsloven § 34 andre ledd krever. Politidirektoratet som klageinstans skulle derfor ha vurdert tilbakekallssaken med utgangspunkt i de opplysningene som

forelå på tidspunktet for direktoratets vedtak. Ombudet mener videre at direktoratet ikke overholdt utredningsplikten, jf. forvaltningsloven § 33 femte ledd, jf. § 17 første ledd. På denne bakgrunn ber ombudet om at saken behandles på nytt.

Ombudet ber også direktoratet sikre at det i vedtak om tilbakekall gis veiledning om hva som skal til for å få tilbake førerretten, i tråd med det direktoratet formidlet til ombudet i forbindelse med ombudets undersøkelse i SOM-2014-2332.

På bakgrunn av saken er ombudet også kommet til at det er begrunnet tvil om Politidirektoratets praksis for behandling av tilbakekallsaker etter pålegg om legeundersøkelse etter vegtrafikkloven § 34 første ledd, jf. andre ledd, er i tråd med forvaltningsloven § 34. Ombudet ber Politidirektoratet gå igjennom sine rutiner for å sikre at alle klagesaker om tilbakekall av førerrett på grunn av manglende oppfylte helsekrav behandles i tråd med forvaltningsloven § 34 og blir tilstrekkelig utredet jf. forvaltningsloven § 33, jf. § 17 første ledd.

Sakens bakgrunn

Øst politidistrikt mottok en bekymringsmelding hvor det fremkom at A (heretter klageren) var involvert i straffesaker som omhandlet trusler og hensynsløs atferd. På bakgrunn av bekymringsmeldingen påla politiet klageren 1. juli 2020 å fremlegge en vurdering av om hans helse var forenlig med å kjøre bil (en helseattest), jf. vegtrafikkloven § 34 første ledd. I tillegg til helseattesten ble det bedt om en tilleggserklæring som dokumenterte klagers psykiske helse og om den var forenlig med å inneha førerrett. Politiet ba særlig om at det ble vurdert om klager hadde tilstrekkelig impuls kontroll til å ferdes trygt i trafikken.

Klageren sendte den 9. juli 2020 en erklæring fra psykolog, hvor det fremgikk at psykologen fant at klageren ikke hadde utvist risikoadferd som tilsa at han var en risiko i trafikken. Klager sendte også inn en uttalelse fra sin fastlege 11. august 2020 hvor det sto at det var tatt en PEth-test

som viste at alkohol hadde vært inntatt i løpet av de siste seks ukene og «at konsentrasjonen er høy og kan være forenlig med et skadelig høyt konsum». Legen skrev at:

«Ut fra prøvene kan jeg ikke uttale med sikkerhet om det foreligger langvarig høyt inntak av alkohol eller skadelig bruk av alkohol, der alkoholbruken kan føre til forstyrrelse i atferd og gi helsesvekkelse med økt trafikksikkerhetsrisiko.»

Legen ga klageren muntlig kjøreforbud frem til neste kontrolltime om en måned og uttalte at «dersom disse prøvene ikke gjenspeiler avholdenhet og bedring/normalisering av biologiske prøver vil han få ytterligere kjøreforbud og fylkesmann/lege må underrettes». Det ble ikke sendt inn en helseattest sammen med uttalelsene.

Øst politidistrikt ba 14. september 2022 på nytt klageren om å sende inn en helseattest. Den 26. oktober 2020 sendte fastlegen inn en helseattest hvor det var krysset av for at klageren bruker eller har brukt alkohol, rusmidler eller legemidler i et omfang og på en måte som medfører økt trafikksikkerhetsrisiko. Det var videre krysset av for at helsekravene ikke var oppfylt. Sammen med helseattesten lå en PEth-test tatt 26. oktober 2020 som viste «at alkohol har vært inntatt i løpet av de siste 6 ukene. Konsentrasjonen trenger ikke å bety et skadelig konsum av alkohol».

På bakgrunn av legens vurdering tilbakekalte Øst politidistrikt klagerens førerrett 15. november 2020. Vedtaket ble påklaget, og klageren sendte inn en ny PEth-test tatt 27. november 2020 som viste at alkohol hadde vært inntatt i løpet av de siste seks ukene, men at «konsentrasjonen trenger ikke å bety et skadelig konsum av alkohol».

Politidirektoratet behandlet klagen 21. januar 2022 og stadfestet Øst politidistrikts vedtak med den begrunnelse at det var innlevert en helseattest som viste at helsekravene ikke var oppfylt.

Saken ble så klaget inn til Sivilombudet.

Våre undersøkelser

Etter en gjennomgang av saken fant vi grunn til å stille Politidirektoratet noen spørsmål om klagebehandlingen av saken. Vi spurte om hvordan fastlegens vurdering var blitt vurdert i klageomgangen, og hvorfor ikke statsforvalteren eller Helsedirektoratet var bedt om å komme med en uttalelse om de helsefaglige vurderingene.

Politidirektoratet svarte i brev 5. august 2022 at når det gis et pålegg om legeundersøkelse fra politiets side og resultatet ikke er tilfredsstillende, har Politidirektoratet ikke lagt opp til at statsforvalteren eller Helsedirektoratet under klagebehandlingen blir bedt om en helsefaglig vurdering av legeundersøkelsen, slik som tilfellet er der statsforvalteren anbefaler politiet å tilbakekalle førerretten.

Vi spurte også om direktoratet mente det forelå en klar anbefaling fra fastlegen om tilbakekall av klagerens førerrett, og om retningslinjene i håndhevingsinstruksen 2017 punkt 3.3.7 om klagebehandling i helsesaker var fulgt i saken.[1]

[1] En ny håndhevingsinstruks trådte i kraft 17. oktober 2022. Også i håndhevingsinstruksen 2022 er punktet om klagebehandling av helsesaker omtalt i punkt 3.3.7.

Av instruksen fremgår det blant annet at Helsedirektoratet skal foreta en helsefaglig vurdering av saken i forbindelse med Politidirektoratets forberedende klagebehandling.

Direktoratet svarte at legens uttalelse av 11. august 2020 ikke ville vært tilstrekkelig for tilbakekall, siden legen ikke kunne uttale med sikkerhet at helsekravene ikke var oppfylt. Direktoratet trakk videre frem at det i uttalelsen fra legen sto at klageren fikk muntlig kjøreforbud frem til neste kontrolltime om en måned, hvor han skulle avlegge nye blodprøver. Og at dersom disse prøvene ikke gjenspeilte avholdenhet og bedring ville han få ytterligere kjøreforbud.

Politidirektoratet skrev også at det var i tråd med gjeldende regler og retningslinjer å tilbakekalle føreretten da legen i den påfølgende helseattesten av 26. oktober 2020 hadde svart nei på om helsekravene var oppfylt. Politidirektoratet oppfattet ikke helseattesten som betinget. Videre skrev direktoratet at dersom helsekravene på nytt ble oppfylt, kan det søkes om å få tilbake føreretten.

Vi ba avslutningsvis Politidirektoratet om en nærmere vurdering av om opplysningene om klagerens bruk av alkohol i sakens dokumenter, er uforenlig med helsekravene til førerett og å videresende spørsmålet til Helsedirektoratet dersom de anså det som nødvendig. Ombudet kan ikke se at Politidirektoratet har svart på denne delen av undersøkelsen, eller at spørsmålet ble videresendt til Helsedirektoratet.

Klageren hadde merknader til Politidirektoratets svar, og sendte blant annet inn en ny helseattest som viste at helsekravene var oppfylt. Politidirektoratet hadde ingen øvrige merknader til saken.

Sivilombudets syn på saken

Innledning

Spørsmålet i saken er om Politidirektoratet i sin klagebehandling sikret at det ble foretatt en selvstendig vurdering av om klagerens helsekrav var oppfylt, blant annet om nye omstendigheter var hensyntatt. Ombudet har også vurdert om Politidirektoratet overholdt sin veiledningsplikt om hva en som har mistet føreretten sin må gjøre for å få den tilbake, samt om direktoratets praksis for klagebehandling av saker om tilbakekall av førerett grunnet helse er i tråd med forvaltningslovens krav til klagebehandling.

Politidirektoratets klagebehandling og utredningsplikt

Forvaltningsloven § 34 andre ledd første og andre punktum lyder:

«Tas klagen under behandling, kan klageinstansen prøve alle sider av saken og herunder ta hensyn til nye omstendigheter. Den skal vurdere de synspunkter som klageren kommer med, og kan også ta opp forhold som ikke er berørt av ham.»

Etter ordlyden kan klageinstansen prøve alle sider av saken. I dette ligger det også en plikt til å prøve saken så langt det er nødvendig. Det gjelder både sakens rettslige, faktiske og skjønnsmessige sider. For at klagebehandlingen skal være reell, og for at klager skal få prøvd saken i to instanser slik loven forutsetter, må klageinstansen foreta en selvstendig vurdering av de sider av saken som klagen gir grunn til. Se blant annet ombudets uttalelse 10. mars 2014 (SOM-2013-2528).

Når det gjelder hvilke fakta klageinstansen skal ta med i vurderingen av saken, fremgår det klart av ordlyden i bestemmelsen at klageinstansen kan ta hensyn til «nye omstendigheter». I dette ligger både nye fakta om situasjonen på tidspunktet for førsteinstansens vedtak og opplysninger som er kommet til etter dette tidspunktet, jf. SOM-2017-4027. Det kan i denne sammenheng også vises til Høyesteretts uttalelse i Rt. 2013 s. 1187:

«Hovedregelen i norsk forvaltningsrett er at vedtak skal treffes på grunnlag av de opplysningene som foreligger på vedtakstidspunktet. Dette gjelder både for førsteinstansen og klageorganet.»

Ombudet viser videre til Jan Fridthjof Bernt, Norsk Lovkommentar (Gyldendal rettsdata), note 883 til forvaltningsloven [sitert 18.11.2022]:

«Dette sikter ikke bare til nye opplysninger om forholdene tidligere, men også til forhold som har endret seg etter førsteinstansvedtaket. Det er med andre ord ikke tale om en overprøving av førsteinstansvedtaket, men om en fullstendig ny prøving.

Som en konsekvens av dette må klageinstansen anses pliktig til å ta hensyn til slike endrede forhold hvor de fremgår av sakens dokumenter. Derimot kan det i alminnelighet ikke kreves at en setter i verk undersøkelser for å bringe på det rene ev. endrede forhold, hvis ikke det på grunn av den tid som er gått, sakens karakter eller konkrete omstendigheter er nærliggende at det kan ha skjedd endringer som vil kunne få betydning for realitetsvurderingen.»

At klageinstansen i saker om tilbakekall av førerrett skal foreta en selvstendig prøving av saken er også lagt til grunn av ombudet tidligere, se ombudets uttalelser 22. mars 2018 (SOM-2016-3093) og 25. september 2017 (SOM-2016-2223). Dette innebærer at Politidirektoratet pliktet å vurdere tilbakekallssaken med utgangspunkt i de opplysningene som forelå på tidspunktet for direktoratets vedtak.

Videre har et klageorgan en selvstendig plikt til å påse at saken er «så godt opplyst som mulig» før vedtak treffes, jf. forvaltningsloven § 33 siste ledd, jf. § 17 første ledd. Det er på det rene at bestemmelsen ikke kan tolkes helt bokstavelig, se f.eks. HR-2017-2376-A avsnitt 32 til 36 og Hans Petter Graver, Alminnelig forvaltningsrett, 5. utg., Oslo 2019 punkt 27.5.3. Omfanget av utredningsplikten avhenger blant annet av sakens art og hvor inngripende vedtaket vil være. Tilbakekall av førerrett er av stor betydning for den det gjelder, og det må derfor stilles forholdsvis strenge krav til forvaltningens saksutredning.

Politidirektoratet har til ombudet opplyst at i tilfeller der politiet pålegger en person å underkaste seg en legeundersøkelse, jf. vegtrafikkloven § 34 første ledd, ikke har lagt opp til at

statsforvalteren eller Helsedirektoratet blir bedt om en vurdering av resultatet av legeundersøkelsen. Dette i motsetning til hvor det er statsforvalteren som anbefaler tilbakekall, se nærmere om dette under. Direktoratet svarte også at de ikke oppfattet den innsendte helseattesten som uklar, og påpekte samtidig at «[h]vis helseattesten hadde vært betinget eller uklar måtte politidistriktet avklart situasjonen, f.eks. ved å be om en ny uttalelse. Ved behov kan politidistriktene også be statsforvalterne om en vurdering.»

Som nevnt under sakens bakgrunn fremgår det i den første uttalelsen fra legen 11. august 2020 at klageren hadde tatt en PEth-test som viste at alkohol var inntatt og at konsumet kunne være forenlig med et skadelig høyt konsum. Det sto videre at klageren:

«får muntlig kjøreforbud f.o.m 10.08.20 frem til neste kontrolltime om 1 mnd hvor han skal avlegge nye blodprøver m.t.p alkoholkonsum. Dersom disse prøvene ikke gjenspeiler avholdenhet og bedring/normalisering av biologiske prøver vil han få ytterligere kjøreforbud og fylkesmann/lege må underrettes».

Den 26. oktober 2020 sender legen inn helseattesten hvor det er krysset av for at helsekravene ikke er oppfylt. Samtidig mottok politiet en PEth-test som var tatt samme dag og som viste «at alkohol har vært inntatt i løpet av de siste 6 ukene. Konsentrasjonen trenger ikke å bety et skadelig konsum av alkohol». Den 27. november 2020 sendte klageren Politidirektoratet en ytterligere PEth-test som viste at alkoholkonsentrasjonen ikke trengte å bety et skadelig konsum av alkohol.

Slik ombudet ser det, ble det ikke foretatt en ny selvstendig vurdering av om helsekravene var oppfylt i klageomgangen. I sin avgjørelse har Politidirektoratet lagt til grunn helseattesten og PEth-testen av 26. oktober 2020, og som da var blitt ett år og to måneder gammel. Direktoratet foretok ikke en nærmere vurdering av om attesten ga et riktig bilde av klagerens helsesituasjon på vedtakstidspunktet. Ombudet kan heller ikke se at nye momenter, som de to etterfølgende PEth-testene som viste at det ikke nødvendigvis forelå et skadelig konsum av alkohol, ble hensyntatt i klageomgangen.

Som vist over, er det en nåtidsvurdering som skal gjøres ved Politidirektoratets klagebehandling. Det er altså klagerens helsetilstand på tidspunktet for direktoratets vedtak som skal vurderes. I foreliggende sak tok det hele ett år og to måneder fra politidistriktet tilbakekalte klagerens førerrett til Politidirektoratet fattet sitt vedtak i klagesaken. At helsetilstanden kan endre seg i løpet av en såpass lang tidsperiode fremstår klart, og ombudet viser her til LB- 2017-134451 for hvilken betydning tidsaspektet kan ha for klagebehandlingen. Lagmannsretten kom her til at det var sannsynlig at Politidirektoratets vedtak var ugyldig blant annet som følge av at det var feil av Politidirektoratet å legge til grunn vedkommendes helsetilstand på tidspunktet for tilrådingen fra legen/fylkesmannen ca. ett år og tre måneder tidligere enn klagebehandlingen. Lagmannsretten uttalte at «Politidirektoratet har ikke foretatt en ny fullstendig vurdering av saken, slik forvaltningsloven § 34 andre ledd forutsetter. Vedtaket må være ugyldig.». Lagmannsrettssaken har klare likheter med saken som er til behandling her.

Videre kan det hevdes at de to nevnte PEth-testene som viste at det ikke nødvendigvis forelå et skadelig konsum av alkohol, står i et visst motsetningsforhold til helseattestens konklusjon om

at helsevilkårene ikke var oppfylt. Dette, sammenholdt med tidsaspektet som forklart over, ga, etter ombudets syn, Politidirektoratet en klar oppfordring til å utrede saken nærmere for å avklare hvorvidt klageren oppfylte helsekravene, jf. forvaltningsloven § 33 siste ledd, jf. § 17.

Ombudet er etter dette kommet til at Politidirektoratet ved behandlingen av saken ikke sikret at det ble foretatt en selvstendig ny vurdering av grunnlaget for tilbakekallet av klagerens førerett slik forvaltningsloven § 34 andre ledd krever. Ombudet har også kommet til at direktoratet ikke overholdt utredningsplikten, jf. forvaltningsloven § 33 siste ledd, jf. § 17 første ledd.

Ombudet ber Politidirektoratet behandle saken på nytt. Siden klageren nå har levert inn en ny helseattest som viser at han oppfylder helsekravene antar ombudet at direktoratet vil ta utgangspunkt i denne ved den nye behandlingen av saken. Ombudet ber om at direktoratet i fremtidige klagesaker overholder forvaltningslovens regler om klagebehandling, jf. § 34 andre ledd og § 33 siste ledd, jf. § 17 første ledd.

Veiledningsplikten

Forvaltningsloven § 11 første ledd lyder:

«Forvaltningsorganene har innenfor sitt saksområde en alminnelig veiledningsplikt. Formålet med veiledningen skal være å gi parter og andre interesserte adgang til å varetta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte. Omfanget av veiledningen må likevel tilpasses det enkelte forvaltningsorgans situasjon og kapasitet til å påta seg slik virksomhet.»

I ombudets undersøkelse av politiets behandling av saker om førerkort og kjøreseddel 12. juni 2017 (SOM-2014-2332) stilt ombudet spørsmål om det kommer tilstrekkelig klart frem av vedtakene hva en som har mistet føreretten sin må gjøre for å få den tilbake. I forbindelse med den saken svarte Politidirektoratet at (se side 38 i uttalelsen):

«Vi ser imidlertid at dette kan presiseres ytterligere og tilføyer nå følgende setning [i malene]: 'Dersom klageren senere kan dokumentere at helsekravene igjen er oppfylt, vil grunnlaget for tilbakekall av føreretten ikke lengre være til stede. Ny søknad om gjennerverv av føreretten kan da fremsettes for lokalt politi'.»

Politidirektoratets vedtak i saken som er til behandling her, inneholdt ikke de nevnte opplysningene som direktoratet tidligere har opplyst skulle innarbeides i malene for vedtak om tilbakekall. Informasjonen om hvordan klageren kunne få tilbake føreretten ble ikke meddelt klageren før ombudet undersøkte saken, og Politidirektoratet i sitt svar til ombudet skrev at «[b]lir helsekravene på nytt oppfylt kan det søkes om å få tilbake føreretten». Etter klageren ble oppmerksom på denne muligheten sendte han inn en ny helseattest som viste at han oppfylte helsekravene.

For å sikre at veiledningsplikten blir oppfylt, er det viktig at informasjon om hva som kreves for å få tilbake føreretten fremgår av vedtak om tilbakekall. Ombudet ber derfor om å bli orientert om dette normalt opplyses om slik som formidlet i forbindelse med vår undersøkelse i 2017 (SOM-

2014-2332). Ombudet ber også direktoratet sikre at fremtidige vedtak inneholder tilstrekkelig veiledning om dette.

Politidirektoratets klagebehandling i helsesaker

Under behandlingen av saken har ombudet blitt oppmerksom på at Politidirektoratet har to ulike måter å klagebehandle saker om tilbakekall av førerett på grunn av manglende oppfyllelse av helsekrav.

Tilfeller hvor helsekravene ikke er oppfylt hos en som innehar førerett, vil typisk bli avdekket av forvaltningen på to måter: enten gjennom melding fra helsepersonell eller at politiet krever legeundersøkelse gjennomført. Det første tilfellet medfører at helsepersonell, for eksempel en fastlege, melder fra til statsforvalteren om at helsekravene ikke er oppfylt, jf. § 2 i forskrift om melding fra lege, psykolog eller optiker ved helsesvekkelse av betydning for trafikkikkerheten. Dersom statsforvalteren mener føreretten bør tilbakekalles, sender statsforvalteren politiet en uttalelse med vurdering av helsekravene, jf. § 3 i samme forskrift.

I det andre tilfellet kan politiet, hvis de har skjellig grunn til å tro at helsekravene ikke lenger er oppfylt, pålegge vedkommende å gjennomføre en legeundersøkelse, jf. vegtrafikkloven § 34 første ledd. Unnlater vedkommende å etterkomme pålegget om legeundersøkelse, eller legeundersøkelsen ikke er tilfredsstillende, kan føreretten tilbakekalles, jf. vegtrafikkloven § 34 andre ledd.

Ut fra faktum i denne saken og de tilbakemeldinger som Politidirektoratet har gitt ombudet, er praksisen for overprøvingen av de helsemessige kravene i klagesaker ulik for de to nevnte tilfellene.

Politidirektoratet har som nevnt opplyst at i tilfeller der politiet pålegger en person å underkaste seg en legeundersøkelse, ikke har lagt opp til at vurderingen av om helsekravene er oppfylt overprøves i klageomgangen, verken av Politidirektorat selv eller av en institusjon med helsefaglig kompetanse. Dette i motsetning til de tilfellene der helsepersonell finner at helsekravene ikke er oppfylt og melder ifra om dette til statsforvalteren. Ved behandling av klager i sistnevnte tilfelle vil først politidistriktet be statsforvalteren om en uttalelse før saken sendes til Politidirektoratet som klageinstans. Politidirektoratet, som en del av sin forberedende klagebehandling, ber så Helsedirektoratet om en ny vurdering av om helsekravene fortsatt ikke er oppfylt før de tar stilling til om vilkårene for tilbakekall er til stede. Se politiets håndhevingsinstruks 2022 punk 3.3.7 om klagebehandling i helsesaker.

Ombudet kan vanskelig se hvorfor klagebehandlingen av helsevurderingene som ligger til grunn for tilbakekall av førerett, skal være forskjellig avhengig av om tilbakekallet er basert på en legeundersøkelse som er pålagt av politiet eller en melding fra en lege/statsforvalter. Ombudet har ikke funnet støtte i forarbeidene eller i rettsrettspraksis for en slik forskjell i klagebehandlingen. Heller ikke politiets egen håndhevingsinstruks nevner dette skillet i klagebehandlingen.

En konsekvens av at Politidirektoratet for det ene tilfellet ikke sikrer at det blir foretatt en overprøving av om helsekravene er oppfylt i klageomgangen, er at det er klagerens helsetilstand på tidspunktet da helseattesten ble skrevet som blir vurdert i klageomgangen, uten at nye momenter inngår i vurderingen. Ombudet viser her til omtalen av forvaltningsloven § 34 og LB-2017-134451 over. Gitt den ofte lange saksbehandlingstiden hos Politidirektoratet i slike saker, kan klagerens helsesituasjon ha endret seg uten at dette hensyntas i klageomgangen.

Ombudet vil også bemerke at klageren i den foreliggende saken ble pålagt en legeundersøkelse på bakgrunn av mistanke om at klageren manglet impuls kontroll. Klagerens forbruk av alkohol var ikke en del av grunnlaget for pålegget om legeundersøkelse etter vegtrafikkloven § 34 første ledd. Det var altså ingen sammenheng mellom politiets grunnlag for pålegg om legeundersøkelse og det helsekravet som ikke ble ansett oppfylt. Saken ligner dermed i stor grad på situasjoner der legen selv melder ifra om at helsekravene ikke er oppfylt. Etter ombudets mening taler også dette for at man ikke bør ha ulik klagebehandling for de to nevnte tilfellene.

Tilbakekall av førerett er har stor betydning for den det gjelder. I saker der statsforvalteren finner at helsekravene ikke er oppfylt, gjenspeiler regelverket rettssikkerhetsmessige hensyn ved at det legger opp til en forholdsvis omfattende saksgang for å sikre en grundig behandling og vurdering av om kravene til helse er oppfylt. De samme hensynene gjør seg også gjeldende i tilfeller der politiet pålegger en legeundersøkelse. At det ikke foretas en selvstendig ny vurdering av grunnlaget for tilbakekallet i saker der politiet pålegger en helseattest gir lite sammenheng med regelverket ellers.

Slik ombudet forstår Politidirektoratet, legger de til grunn at politiet ikke skal overprøve helseattester, og at disse som hovedregel skal legges til grunn, se blant annet politiets håndhevingsinstruks 2022 punkt 3.3.2.1. Det er imidlertid Politidirektoratet som klageorgan som har plikt til å sørge for at saken er tilstrekkelig utredet, treffes på riktig grunnlag og får en reell toinstansbehandling i tråd med forvaltningsloven §§ 33 og 34. Konsekvensen i denne saken og i andre saker hvor verken Politidirektoratet eller en institusjon med helsefaglig kompetanse foretar en selvstendig vurdering av om helsekravene er oppfylt på vedtakstidspunktet i klageomgangen, er at kravene i forvaltningsloven § 34 andre ledd ikke overholdes. Det er også en risiko for at sakene ikke blir tilstrekkelig utredet i tråd med forvaltningsloven § 33 femte ledd, jf. § 17 første ledd. Personer som pålegges en legeundersøkelse og mister føreretten som følge av den, har dermed dårligere rettssikkerhet i klageomgangen enn en person hvor helsepersonell finner at helsekravene ikke er oppfylt og melder ifra til statsforvalteren.

Ombudet finner ikke holdepunkter i rettskildene for et slikt skille. De samme hensynene som taler for en grundig behandling og vurdering av helsekravene i klageomgangen når melding sendes fra statsforvalteren, gjør seg også gjeldende i saker der politiet pålegger en person å gjennomføre en legeundersøkelse.

På denne bakgrunn er ombudet kommet til at det er begrunnet tvil om Politidirektoratets praksis for behandling av tilbakekallsaker etter pålegg om legeundersøkelse etter vegtrafikkloven § 34 første ledd, jf. andre ledd, er i tråd med forvaltningsloven § 34. Ombudet ber Politidirektoratet gå igjennom sine rutiner for å sikre at alle klagesaker om tilbakekall av førerett på grunn av

manglende oppfylte helsekrav behandles i tråd med forvaltningsloven § 34 og blir tilstrekkelig utredet jf. forvaltningsloven § 33, jf. § 17 første ledd.

Ombudet har tidligere påpekt problemstillinger knyttet til ansvarsdelingen mellom politiet og helseinstitusjoner i førerkortsaker, se ombudets undersøkelse av politiets behandling av saker om førerkort og kjøreseddel 12. juni 2017 (SOM-2014-2332). Ett av funnene i undersøkelsen var at behandlingen av saker om tilbakekall av førerett der helsekravene ikke er oppfylt, spesielt den todelte ansvarsmodellen mellom politiet og helsemyndighetene, bør gjennomgås. Dette ble begrunnet både av ressurshensyn og ut fra et rettssikkerhetsperspektiv. Systemet er dessuten vanskelig å forstå for de som risikerer å miste føreretten på dette grunnlaget. Denne saken er nok et tilfelle som synliggjør for dårlig rettssikkerhet i saker om førerett. Av den grunn sendes uttalelsen også til Samferdselsdepartementet som tidligere har orientert ombudet om at de jobber med disse problemstillingene.

Konklusjon

Sivilombudet er kommet til at Politidirektoratet ved behandlingen av saken ikke sikret at det ble foretatt en selvstendig ny vurdering av grunnlaget for tilbakekallet slik forvaltningsloven § 34 andre ledd krever. Ombudet har også kommet til at direktoratet ikke overholdt utredningsplikten, jf. forvaltningsloven § 33 femte ledd, jf. § 17 første ledd. På denne bakgrunn ber ombudet om at saken behandles på nytt.

Ombudet ber også direktoratet sikre at det i vedtak om tilbakekall gis veiledning om hva som skal til for å få tilbake føreretten, i tråd med det direktoratet formidlet til ombudet i forbindelse med ombudets undersøkelse i SOM-2014-2332.

På bakgrunn av saken er ombudet også kommet til at det er begrunnet tvil om Politidirektoratets praksis for behandling av tilbakekallsaker etter pålegg om legeundersøkelse etter vegtrafikkloven § 34 første ledd, jf. andre ledd, er i tråd med forvaltningsloven § 34. Ombudet ber Politidirektoratet gå igjennom sine rutiner for å sikre at alle klagesaker om tilbakekall av førerett på grunn av manglende oppfylte helsekrav behandles i tråd med forvaltningsloven § 34 og blir tilstrekkelig utredet jf. forvaltningsloven § 33, jf. § 17 første ledd.

30.11.2022 (2022/2641)